

HARRY STACK SULLIVAN

PSİKIYATRİDE

KİŞİLER
ARASI
İLİŞKİLER
TEORİSİ

Çeviri: Feyza Doğan

alBaraka
Yayınları

HARRY STACK SULLIVAN

Amerikalı bir psikiyatrist ve psikanalisttir. 21 Şubat 1892'de Norwich, New York'ta doğdu. Tıp eğitimini Chicago College of Medicine and Surgery'de tamamladıktan sonra Buffalo Psikiyatri Hastanesinde, ardından Sheppard Pratt Hastanesinde görev yaptı. Özellikle kişiler arası ilişkiler kuramıyla tanındı. Freud'un psikanalitik yaklaşımını temel almakla birlikte, insan kişiliğinin yalnızca içsel dürtülerle değil, toplumsal ve kişiler arası ilişkiler yoluyla şekillendiğini ileri sürerek psikiyatriye özgün bir katkı sundu. "Kişiler arası Psikiyatri" yaklaşımı, modern psikoterapinin ve sosyal psikiyatrinin gelişiminde belirleyici oldu.

1920'li yıllardan itibaren şizofreni üzerine yaptığı klinik araştırmalarla dikkat çekti. 1930'larda Washington D.C.'de William Alanson White Enstitüsünün kurulmasına öncülük etti ve *Psychiatry* dergisinin yayımlanmasına katkıda bulundu.

Başlıca eserleri arasında *The Interpersonal Theory of Psychiatry* (1953, ölümünden sonra yayımlandı) ve *Conceptions of Modern Psychiatry* (1947) yer almaktadır.

Sullivan, 14 Ocak 1949'da Paris'te geçirdiği kalp krizi sonucu yaşamını yitirdi. Günümüzde kişiler arası psikanaliz ekolünün kurucusu olarak kabul edilmekte ve psikoterapi pratiğinde insancıl yaklaşımın öncülerinden biri sayılmaktadır.

FEYZA DOĞAN

1994 yılında Bursa'da doğdu. Bursa Uludağ Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği ve Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümlerinden 2017 yılında çift lisans derecesiyle mezun olmuştur. Lisansüstü çalışmalarını yürütürken Birleşik Krallık'ta iki yıl boyunca ilköğretim kademesinde öğretim elemanı olarak çalışmıştır. Doktora eğitimine Orta Doğu Teknik Üniversitesinde (ODTÜ), Erken Çocukluk Eğitimi programında devam etmektedir. Akademik ilgisi, çocukluğu yalnızca gelişimsel bir dönem olarak değil, aynı zamanda felsefi ve politik bir mesele olarak ele almayı hedefleyen eleştirel yaklaşımlar etrafında şekillenmektedir. Araştırma alanları arasında çocukluk kuramları, posthümanizm, çocuklarla felsefi sorgulama ve çevre eğitimi yer almaktadır. Bu çeviri, çocukluğu anlamaya dair süregelen arayışının bir uzantısı olarak değerlendirilebilir.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	7
EDİTÖRLERİN ÖN SÖZÜ.....	9
GİRİŞ	15

BİRİNCİ KISIM TEMEL KAVRAMLAR

1. BÖLÜM	
Gelişimsel Yaklaşımın Anlamı	25
2. BÖLÜM	
Tanımlar.....	35
3. BÖLÜM	
Varsayımlar	55

İKİNCİ KISIM GELİŞİMSEL DÖNEMLER

4. BÖLÜM	
Bebeklik: Yeni Bir Hayatın Başlangıcı.....	73
5. BÖLÜM	
Bebeklik: Dinamizm Kavramı - 1. Kısım.....	87
6. BÖLÜM	
Bebeklik: Dinamizm Kavramı - 2. Kısım.....	119
7. BÖLÜM	
Bebeklik: Kişiler Arası Durumlar.....	139
8. BÖLÜM	
Birey Olarak Bebek.....	163
9. BÖLÜM	
Öğrenme: Deneyimin Örgütlenmesi	179
10. BÖLÜM	
Benlik Sisteminin Doğuşu	187

11. BÖLÜM	
Bebeklikten İlk Çocukluğa Geçiş: Öğrenme Olarak Konuşmanın Kazanılması	201
12. BÖLÜM	
İlk Çocukluk	217
13. BÖLÜM	
Kötücüllük, Nefret ve İzolasyon Teknikleri	233
14. BÖLÜM	
İlk Çocukluktan İkinci Çocukluğa Geçiş	249
15. BÖLÜM	
İkinci Çocukluk	261
16. BÖLÜM	
Ön Ergenlik	281
17. BÖLÜM	
Erken Ergenlik	301
18. BÖLÜM	
Geç Ergenlik	333

ÜÇÜNCÜ KISIM
YETERSİZ YA DA BOZUK KİŞİLER
ARASI İLİŞKİLERİN ÖRÜNTÜLERİ

19. BÖLÜM	
Zihinsel Bozuklukların Erken Belirtileri: Şizoid ve Şizofrenik Meseleler	351
20. BÖLÜM	
Uyku, Rüyalar ve Mitler	367
21. BÖLÜM	
Zihinsel Bozukluğun Daha Sonraki Görünümleri: Paranoyak ve Paranoik Meseleler	383

DÖRDÜNCÜ KISIM
HALKLARIN PSİKİYATRİSİNE DOĞRU

22. BÖLÜM	407
KAYNAKÇA	427

SUNUŞ

Psikiyatride Kişiler Arası İlişkiler Teorisi, Harry Stack Sullivan'ın psikiyatriye getirdiği özgün yaklaşımı anlamak için birincil kaynaklardan biridir. Bu metin, yalnızca teorik bir ereve değil, aynı zamanda bir klinisyen, bir ğretmen ve bir gözlemci olarak Sullivan'ın insan doğasına dair geliŐtirdiĐi düşünce evrenine açılan bir kapıdır. Bu kitap, Sullivan'ın Washington Psikiyatri Okulunda verdiği, ömrünün son dönemine denk gelen derslerin derlenmiŐ ve özenle yapılandırılmıŐ hlidir. Sullivan'ın klinik deneyimle harmanladığı anlatımı, teorinin soğuk katılığından uzak, insan iliŐkilerinin sıcak karmaŐıklığına kavrayan bir yaklaŐım sunar.

Kitabın yapısı, Sullivan'ın derslerinden derlenmiŐ olması nedeniyle hem sistematik hem de organik bir geliŐim sunar. Özellikle erken çocukluk deneyimlerinin, kişiler arası ilişkiler aracılığıyla nasıl ŐekillendiĐine dair analizleri klinik psikiyatriyle ilgilenenler kadar geliŐim psikolojisi, eğitim ya da sosyal hizmet alanında çalıŐanlar için de dikkat çekicidir. Deneyim modları, dinamizm kavramı ve kaygının kişiler arası aktarımı gibi konular Sullivan'ın düŐünsel evreninin temel taŐararını oluŐturur.

Sullivan'ın teorisi, bireyi yalnızca içsel dürtüler ya da sabit kiŐilik yapıları üzerinden açıklamak yerine, onu ilişkiler ağı için de konumlandırır. Bu çerçevede, ruhsal bozukluklar yalnızca

bireysel sorunlar değil, çoğu zaman başarısız olmuş ya da bozulmuş iletişim örüntülerinin izleridir. Sullivan'ın katkısı, bu düşünceyi klinik uygulamaya taşıyabilecek kadar somut ve kavramsal düzeyde temellendirebilecek kadar derindir. Freud'dan farklılaştığı kadar onun mirasını dönüştürür; sosyal bilimlerden, özellikle antropoloji ve dilbilimden beslendiği kadar bu alanlara da yön verir. Bireyin ancak ilişki içinde anlam kazandığı, bu ilişkilerin de ancak dikkatli bir gözlem ve katılım yoluyla anlaşılacağı düşüncesi Sullivan'ın psikiyatrik yaklaşımının özüdür.

Bu çeviri sürecinde Sullivan'ın kullandığı özgün terminoloji ve zaman zaman karmaşıklaşan anlatım tarzı, metnin doğası gereği karşıma çıkan başlıca zorluklardandı. Sullivan'ın konuşmalarında düşünce akışını olduğu gibi yansıtma çabası ve sözcük seçimine gösterdiği özen, metinde kimi zaman dönüp dolaşan, katmanlı bir anlatım biçimine yol açtı. Bu yapıyı Türkçeye aktarırken hem kuramsal özgünlüğü korumaya hem de okurun metinle anlamlı bir ilişki kurmasına özen gösterdim. Anlamı açımlayan ama metnin ağırlığını hafifletmeyen bir dil arayışı bu çevirinin temel dengesini belirledi.

Sullivan'ın yaşamı boyunca üzerinde çalıştığı ve öğrencileriyle paylaştığı bu teorinin Türkçeye kazandırılması yalnızca bir çeviri sürecinin değil, aynı zamanda kültürel ve bilimsel bir aktarımın parçasıdır. Dilerim bu kitap, hem meslek profesyonelleri hem de insan davranışına ilgi duyan tüm okurlar için yeni düşünce alanlarına açılan bir eşik olur.

Feyza Doğan
Temmuz 2025

EDİTÖRLERİN ÖN SÖZÜ

Harry Stack Sullivan'ın yayımlanmamış derslerinden derlenen ilk kitabın hazırlanmasında karşılaşılan ilk sorun, Sullivan'ın geride bıraktığı zengin malzeme içerisinden seçim yapmakla ilgiliydi. Onun sonraki kavramsal çerçevesine dair en ayrıntılı açıklamalar, Washington Psikiyatri Okulu ile New York'taki William Alanson White Psikiyatri, Psikanaliz ve Psikoloji Enstitüsünde verdiği yayımlanmamış beş ders serisinde yer almaktadır. Altıncı seri, 1949'daki ölümüyle son bulmuştur. Neyse ki bu dersler kaydedilmiş ve ayrıca bunları özetleyen iki defter mevcuttur. İlki 1944-1945 yıllarında hazırlanmış, ikincisi ise 1946-1947 tarihli bir revizyondur. Sullivan'ın bir arkadaşı ve meslektaşı olan Dr. David McKenzie Rioch'un önerisiyle bu kitap esas olarak Sullivan'ın 1946-1947 kışında Washington Psikiyatri Okulunda verdiği bir dizi derse dayandırılmıştır. Bu seri, Sullivan'ın psikiyatriye dair kavrayışlarını en son ve eksiksiz biçimde ifade ettiği anlatımı temsil etmektedir.

Sullivan'ın kavramsal dünyası durağan değildi. Verdiği dersler, fikirlerinin ve kavramsallaştırmalarının gelişip şekillenmesine paralel olarak yıldan yıla değişiyordu. Yine de her bir ders serisi psikiyatrik yaklaşıma gelişimsel bir güzergâh üzerinden dikkatle düzenlenmiş bir yöntem sunmaktaydı. Yani kişiliğin erken

çocukluktan yetişkinliğe kadar gelişimini izleyip bu çalışmadan yola çıkarak daha sonraki yaşamda ortaya çıkan zihinsel bozukluklara dair belirli sonuçlara ulaşıyordu. Dolayısıyla düşünce-
sinin genel çerçevesi aynı kalmış olsa da her seride bazı fikirler elenmiş, bazı yeni fikirler ise karmaşık biçimlerde örülmüştü. İşte bu yüzden bu kitabın temelini onun son eksiksiz anlatımına dayandırmak uygun görülmüştür.

Bu sırada birkaç istisna da yapılmıştır. Özellikle köşeli parantezli dipnotlar aracılığıyla Sullivan'ın 1948'de başlattığı fakat tamamlamadan bıraktığı ders serisinde yer alan yeni materyalin büyük bir kısmını kitaba dâhil etmeyi başardık. Ayrıca bazı belirsiz bölümleri netleştirmek veya sınırlı ders süresi içinde yalnızca kısaca değinilen, aslında başka yerlerde ayrıntılı biçimde ele alınmış fikirleri zenginleştirmek amacıyla zaman zaman önceki yıllara ait derslere başvurduk. Kayıt cihazlarındaki teknik arızalar nedeniyle eksik olan birkaç bölümü tamamlamak için de önceki serilerden yararlanmak zorunda kaldık. Yine de başka serilerden yapılan tüm bu eklemelerde son defterindeki taslağı esas aldık çünkü 1946-1947 itibarıyla Sullivan'ın gözden geçirip terk ettiği ya da anlatımındaki vurguyu değiştirdiği hiçbir formülasyonu dâhil etmek istemedik. Bu tür büyük çaplı tüm eklemeler dipnotlarda belirtilmiştir.

Kitabın ilk ve son bölümleri arasında üslup açısından bazı farklar vardır. Bebekliğe dair bölümler esasen insan yavrusuna ilişkin gözlemlerden değil, her bireyin yaşamının bu ilk aylarında mutlaka gerçekleşmiş olması gerekenlere dair varsayımlardan oluşur. Bu varsayımlar, bebeğin sahip olduğu psikobiyolojik donanım, yeteneklerin olgunlaşma sırası, kültürel etkilerin kaçınılmaz etkisi ve ileri yaşlardaki verilere dayanarak ortaya konmuştur. Sullivan, gözlemden ziyade çıkarım yaptığı bu dersler için ayrıntılı ve titiz notlar almış, sunmak istediği birçok önermeyi tam olarak kelimelere dökmüştür. Bu dersleri verirken çoğu zaman defterinden okuyarak açıklamalarda bulunmuştur fakat ileriki derslerde gözleme dayalı olarak aktarabileceği ve dinleyicilerinin